

KIS-471 – Gl. identité, idempotence

(GE da OAM – 26 11 94)

Diwar ar skridoù a zaveez din¹ ez eo hemañ santad al lenner : an diouer a hentenn e pep keñver. Ar yezhouriezh n'eo ket un afer a youl vat, met a stummadur da gentañ.

Kemeromp da skouer ar “ Pennadig evit Servijoù ar brezhoneg ”², ez eo anat warnañ an dioueroù-mañ :

1. – E-keñver yezhoù kein, studi ebet war istor an termen hag e sterioù. Hogen kreizidigezh ar prepoz war ur ster eilrenk, ideologek hag arzaeladus, “ l'identité bretonne ”.

2. – E-keñver yezh tal, ezrevellidigezh diwar c'horre ha diglok kaer an daveoù d'ar geriadurioù brezhonek ma kaver ar Gl. *identité*. Dave ebet da skridoù na da studiennoù. Ha mar chomer e par ar geriadurioù, menegoù eildorn bepred, rak *Imbourc'h*, FAVEREAU, LE GLEAU ne reont nemet rastellat, gant fazioù alies, dre douez labourioù KIS (SADED, *Emsav*, *Preder*), ar re-mañ o venel dianav d'an aozer, ac'hoel diveneg gentañ.

3. – Diouer bras all : dezrann ebet war an termenoù meneget, lakaet er-maez barnedigezhioù evel : “ [...] a denn tout d'ar memes menoz : an heñvelded.” O flas o defe seurt bommoù e *Gorsedd digor*, n'eo ket en ur pennad yezhouriezh !

¹ Dielloù labour *Termbret*, bodad Kreizenn Dermenadurezh dindan atebegzh SKOL UHEL AR VRO. Sl. ivez KIS-449, La-10, pp. 186 hh. & KIS-493, id., pp. 349 hh.

² Testenn sinet gant Ronan AR C'HOADIG, o skoueraat a-du-rall an tech a gaver gant kefredourion 'zo pa fell dezho mont e brezhoneg : an dislank etre o dezeverezh gallek boas hag an drevezerezh a reont eus an *terminal speakers*. Keñveriet derou ar goudeskrid : “ Setu un arroudad eus ur gentel am eus graet e galleg, marteze e c'hello servij deoc'h un tamm bennaket. Erving Goffmann établit une typologie tripartite de l'identité. Il distingue, en premier lieu, l'identité sociale et l'identité personnelle. L'identité sociale comprend des attributs structuraux...” gant derou ar pennad : “Kaozeet 'vez kalz eus « identité » er mare-mañ. Me, manan, zo 'labourat war « idañtite » ar Vretoned. Met daoust an diaoul peseurt mod treiñ ar ger-se e brezhoneg ? ”

4. – Gwashañ diouer, ar vrizhhentenn heuliet da sevel ar c'hinnigoù. Goude despizañ, ideologek rik, ar c'heal da zec'heriañ evel "dibarder, unander", evel an termenoù *unvanded*, *unvanelezh* — termenoù en arver endeo gant sterioù milbell diouzh an hini a venn d'an aozer gwiskañ warno.

A-raok brastresañ labour ar yezhour e-keñver Gl. *identité* e rin un evezhiadenn a'm eus bet tro d'ober meur a wech d'an danvez yezhourion a hañval tuet da neradiñ war ar brezhoneg : abegoù sonn a ranker kaout evit stagañ da adober ul labour a zo bet graet araozomp.

Gl. IDENTITE

Er yezh voutin e reer gant div c'herienn evit lavarout ez eo A end-eeun an A a ambreder : **an hevelep**, **an un** (a-gostez e lezan *memes*, arveret diezhomm en ur yezh laosk) : “ **An hevelep** den eo Louis Némo ha Roparz Hemon ”. “ Gant **an un** karr int deuet ”.

Ar yezh kalvezel a lak ur c'hemm etre hevelepted un hinienn (den, tra) ha hevelepted doare hiniennoù diforc'h.

IA. – An hinienn a c'hell bezañ hevelep e predoù disheñvel : “ Un hevelep eo un den da 5 ha da 50 vloaz ”. Aze e komzer a **hevelepted treadegel**, a lavarer c'hoazh **treüinded**.

IB. – An hinienn a c'hell bezañ hevelep dindan anvioù disheñvel, en amveziadoù disheñvel : “ Un hevelep eo Némo ha Hemon ”. Anv a reer neuze a **hevelepted treselladel**, pe c'hoazh **unded (treselladel)**.

An div hevelepted I a c'haller lakaat dindan an anvad rumm : **hevelepted louerel** (Gl. *identité concrète*) pe c'hoazh **hevelepted werc'hel** (Gl. *identité réelle*).

II. – Hiniennoù diforc'h a c'hell bezañ peurheñvel evit ur gwel diouzh ur savboent pe un all : daou c'hevell unviel, daou garr a un steudad. En degouezh-mañ e komzer a **hevelepted c'houbarel** (Gl. *identité abstraite*), **hevelepted derc'hel** (*identité idéelle*) pe c'hoazh **kevunded**. “ Er c'hoariva e vez korvoet kevunded ar c'hevelled ouzh he meskañ gant treüinded an eil ha/pe egile anezho ”. E galleg e reer ivez gant *identité spécifique*, *identité partielle*, *identité qualitative* er ster-mañ.

Mar kuitaer domani ar gantouezelezh evit hini ar Boelloniezh e tegouezher gant kemeradurioù arbennik. Lavaromp da gentañ e kuitaer dre se domani al louerelezh hag ar werc'helezh evit hini ar c'houbarelezh, an derc'helezh. Dilezel a reomp dre ret neuze keal an **dreünder** evit hini ar **gevunder**.

[Sl. amzaeladur keal ar “ gevunder ” pp. 272 hh. pelloc'h, an dezrann boniek anezhañ ha kinnigadennoù nevez e KIS-501, La-10, pp. 393 hh.]

QUID EUS AN IDENTITE BRETONNE ?

Sellomp ouzh arverioù Gl. *identité* er bommoù evel *identité bretonne*, h.a. O disav a reer hep poan.

Dav mont betek LEIBNIZ. Hemañ a lak kemm etre *identité physique et réelle* (hini an traoù hag al loened — Br. *treünder alvezel, trael, bevedel*) hag *identité morale* (hini an dud, diazezet war o emouezañ, o skiant ar me, diazez da anvarvusted o ene — Br. *treünder vuhez*). Hervez an digemmadur-se intret mat a ideologiezh e ve mab den e piaou d'ur furm dibarek a hevelepted nad eo mui diazezet war ar gantouezelezh (evel an hini a stader o tiskleriañ : “Va c'hi zo an hevelep ki da 6 miz ha da 6 vloaz”) hogen war ar feiz en un ene anvarvus, divarvel dre anien. Ne voe ket heuliet LEIBNIZ gant ar brederourion, nemet en deus bet levezon war an deologourion — a se an termennoù arveret gant Maodez GLANNDOUR : *personded*, h.a. En e vezadur dezhañ en deus an den hevelepted, treünder, digemmed dre an amzer, n'eo ket e kement ma'z eo un dra bev, met dre berzh e ene galvet d'ar beurbadelezh, eleze e *berson* (personelour oa MG da heul MOUNIER).

Levezon en deus bet ivez digemmadur LEIBNIZ war ar vroadelourion ha kement ideologour eus ar strollezhioù. Anat eo ne vez ket treünder a c'hiz alvezel, hiniennel etre an dud o tremen a remziadoù war un tamm douar : treün eo pep hini anezho eus e c'hanedigezh d'e varv. Hogen, mar goulakaer ez eus un ene strollennel ma kemer perzh an eneoù hiniennel, e c'haller astenn meizad an dreünder hiniennel d'un *dreünder strollennel* dre bont an kez ene. Diwar se ne vo ket diaes d'ur c'hevredadour pegañ ar skritell *identité* war doareoù zo eus ar stuzegezh, ar speredegezh strollennel — o tennañ e vad eus dispisted ar Gl. *identité* evit kinnig evel *treünder* ar pezh na oufe bezañ estreget *kevunder* (stuzegezh, speredegezh zo goubarelezhioù hepmuiken).

E pep lec'h dre ar bed ez embanner ez eo echu da vat oadvezh an ideologiezhoù. Fei ! Kornioùigoù zo c'hoazh ma krakvevont...

(GP da GE – 01 12 94)

‘Die Philosophie spricht griechisch’ eme Heidegger. Ha gwir eo ivez evit an izellatin *identita#s*; ‘création tardive’ eme Ernout/Meillet DELL⁴ 306 ha Walde/Hofmann, LEW³ 1,670 o resizañ : ‘“(Wesens)einheit” seit 4. Jh. Übersetzung von taujtovt~ nach essentita#s’. Ar ger man enta vo dedennus heuliañ e donkad. Hervez Liddell/Scott, GEL⁹ 1761, e ve Aristoteles ar c'hentañ o vout eñ arveret en e *Ethica Nicomachea* 1161^b31 hag en e *Metaphysica* 995^b21. Ne'm eus nemet un droidigezh e Gl. eus EN (gant Tricot, Paris 1990) ha sed an arroud : ‘les frères s'aiment entre eux comme étant nés de mêmes parents, car leur *identité* avec ces derniers les rend *identiques* entre eux, et de là viennent les expressions être du même sang, de la même souche’. Evit *Metaphysica* e lennan : pro;~ de; touvtou~ peri; tauvtou' kai; eJtevrou kai; oJmoivou kai; ajnomoivou kai; [taujtovt~to~ kai;]ejnantiovt~to~, kai; peri; protevrou kai; uJstevrou... Dre zichañs, evel m'en gwelez, ne vez testeniekaet hon ger, aman lakaet etre sonnelloù, nemet gant dornskridoù *recentiores* ha lakaet en isnotenn hepken gant an embanner, H. Tredennick (emb. Loeb), Cambridge [Mass.]/London 1980, ha ned eo ket troet gantañ (‘and further with regard to Same and Other, and Like and Unlike and /// Contrariety, and Prior and Posterior.’ Degemeret eo gant Tricot 1,122 (Paris 1981) : ‘D'autres problèmes se posent encore au sujet du Même et de l'Autre, du Semblable et du Dissemblable, de l'*Identité* et de la Contrariété, de l'Antérieur et du Postérieur...’ Ned eo ket sur tamm ebet enta e vije bet arveret taujtovt~ gant Aristoteles estr eget ur wech hepken hag en EN e ve. Ar pezh zo sur, pa zeu en-dro da 'r c'hudennou e ra anv anezho aman e *Met. G* 2, 1004^a17 pergen, ha pelloc'h en I 3-10, ne veneg ket ar ger. Gwelet a reer ouzhpenn ned eo ket *identita#s* a arverfemp hiziv evit treiñ arroud EN, nemet diwar voazamant vije. Lakomp avat e ve diles ar ger e B 1, 995^b21, ar pep pouezusañ eo e vez enebet ouzh ejnantiovt~ ‘Contrariety’ lakaet d'e c'hinad. Breman, e G 2, 1004^a22 o tidermen ar ger man eeun kenan : diafora; gavv ti~ hJ de; diapora; eJterovth~ troet gant Cassin/Narcy, *La décision du sens. Le livre gamma de la Métaphysique d'Aristote*, 119 (Paris 1989) : ‘[même la contrariété est quelque chose d'un :] en effet, la contrariété est une différence, et la différence une altérité’, gant an addviz man (p. 171) :

Il opère maintenant la réduction de l'opposition la plus éloignée [entre les espèces], celle qui présente “la différence la plus grande”, la contrariété [...], à l'unité : “parmi les opposés” (w\|n) “la relation de contrariété” (hJ ejnantiovt~), “même elle” (kaiv), “est quelque chose d'un” (e\|n ti). Cette unité est encore soulignée par le choix du concept féminin singulier, ejnantiovt~, contre le neutre pluriel (ta; ejnantiva, “les contraires”) que tajntikeivmena (“les

opposés” 9,017) aurait pu faire attendre. La réduction de la contrariété à l'unité se fait par l'enchaînement de deux concepts : la contrariété, on l'a vu, est une “différence”, une “distance” (diafora;... ti , 21), or la différence est elle-même une “altérité” (eJterovth~ , [...]) et l'on sait déjà que “l'autre”, opposé du “même”, se ramène à l'un.

Anat eo neuze e ranker kemer da c'hinad ouzh pimpatrom identita#s an arallded, eleze ema 'r gwir gant Voltaire, *Dict. Phil. v° Identité* : ‘ on pourrait dire en français *mêmeté* ’ (Lalande, 1991, 1,456 isn. 1).

Dres pa seller pishoc'h ouzh ar gerioù gresianek arveret gant Aristoteles er c'hentañ frazenn usveneget (995^b21), nepell diouzh an taujtovt~ arvarek ez eus taujtovt jubennet reizh gant Tricot (2,849) ‘le Même, l'Identique’ hag ar ger kentañ, ken dibaot, ned eo nemet goubaradur hemañ arveret, eñ, lies kenan. Sl. 1054^a34-^b4 pergen ma vez diforc'het taujtovt diouzh an o{moia ‘traoù heñvel’. Hervezon, displetus kaer e voe ijinadenn gant ur peanv kristen er 4. ktvl. ar ger identita#s hag idem vije trawalc'h enebet ouzh alterum ha simile pa na vije tech ar Skol da 'r c'houbarelezh. Donoc'h eget na greder ez a an traoù rak eno e welan egin traeladur an *universalia*. Da geñver an all hag an heñvel e vije a-walc'h evidon an hevelep, ha kuit gant an hevelepted ! Hogen c'hwezh an ideologiezh ez eus a-zan aman, m'en anzav !

Ar wezh a zeu e rin anv a “hevelepterioù” [ha neket *heveleptedoù !] ar jedoniezh pa gaver lunioù evel **a + b** (mod **n**) disheñvel ster ar ger amañ diouzh heni ar brederouriezh skolek.

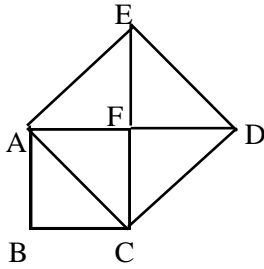
(YBAN da GE – 10 07 96)

Da vennoz advoulc'hañ gant an imbourc'h a-zivout keal an *identité* en deus lakaet keflusk ha kellusk e'm c'hlopenn ivez. Fellout a ra din distreiñ war Gl. *idempotent*, ouzh e lec'hiañ en un amgant ledanoc'h a geñver gant Gl. *nilpotent*.

Da gentañ, un nebeut despizadurioù :

a) Un dezv diabarzh * a vez lavaret Gl. *idempotent*, mmard eo **a * a = a**, evit nep **a** eus **E**. Mard eo Gl. *idempotent* an dezv gediañ diabarzh *, neuze ez eus **aⁿ = a, ∀a ∈ E**. (Gaston CASANOVA, *L'Algèbre de Boole*, PUF, 1972). Merzhomp e lavar aozerion all ez eo an elfenn **a** an hini zo Gl. *idempotent*.

b) Lavaret e vez ez eo Gl. *nilpotent* un elfenn x eus ur walenn, mard eus ur c'hevan $n \in \mathbb{N}$, hevelep ma'z eo $x^n = 0$. Graet e vez ivez *nilradical* \mathbf{A} eus teskad an elfennoù Gl. *nilpotent* en \mathbf{A} , gwalenn gantamsavat anvannel. Eleze ez eo an teskad $\leftarrow (\mathbf{A})$ amparet gant an $x \in \mathbf{A}$, hevelep ma'z eo $x^n = 0$ evit un $n \in \mathbb{N}^*$ da nebeutañ.

Evit an istor bihan : an Iw. a ra gant **comhchumhachtach** evit Et. **idempotent**. Eleze udb. evel Br. ***kekevoazh**, pe ***kezkevoazh**. Hag Iw. **eággumhachtach** evit Et. **nilpotent**, pezh a rofe Br. ***eskevoazh**.

Va c'hinnig Br. **kevunus** evit Gl. *idempotent* ned eo ket peur-vastus. Kevunus eo hep ket a var, met re ziresis eo an termen, re vras e erdalva. Bez' ez eus **kevreizhenn gevuniñ** (Gl. *fonction identique, identité*, notet **I_E** pe **id_E**, $x \mapsto x$), an **elfenn gevuniñ** (Gl. *élément identité*, notet e , hevelep ma'z eo $a * e = e * a = a$). Gwell savlec'hiañ ar gudenn en amgant ar *mac'hañ*, a gav din, ha loc'hañ diwar dermenadur jedoniel ar meizad. Un distro war ar *mac'h* ne vo ket re.

An termenoù Gl. *puissance (-potent)*, Sz. *power*, Al. *Potenz* a zeu eus La. *potere, potentia, potestas*, keinet ouzh hGr. *duvnami~*, o talvezout "galloud, pinvidigezh, galloudezh, nerzh, nerzh ur blantenn, gwerzh ur moneiz, ster ur ger ha *mac'h* un niver, pe ur regenn kentoc'h, ar c'harrez pergen". Kavout a reer ivez hGr. *dumamoduvnami~* (mac'h 4) ha *kuvbo~* (diñs), *dumamovkubo~* (mac'h 5), *kubovkubo~* (mac'h 9) ha *tetravgwno~* (karrez).

Ar c'harrez ACDE zo *duvnami~* [AC]. Ma ne c'haller ket kaout muzul [AC] o kemer [AB] da unanenn — ankevuzul eo an div ranneeunenn enta — e c'haller keñveriañ o *duvnami~*, eleze ar c'harreziou o deus ar **c'halloudezh** da c'heneh. Diwar vont, *a/logo~* eo [AC] e-keñver [AB], eleze ne c'hell ket bezañ rezhienet, muzuliet, "eztaolet" ha war un dro ne "gomz" ket, mut ha bouzar eo ! Alese ar Br. **ankemezel** evit hGr. *a/logo~*, ar Gl. *irrationnel*. Ne oufed ket kavout gwell.

Kevreizhenn argemmvac'hel diazez $a \in \mathbb{R}_+^*$: bez' ez eo ar gevreizhenn unel f kendalc'hek eus \mathbb{R} en \mathbb{R}_+^* o wiriekaat $f(x + x') = f(x)f(x')$ evit nep x hag x' gwerc'hel ha $f(1) = a$. Strishadur f da \mathbb{Q} zo ar gevreizhenn vac'hel : $n \mapsto a^n$. Setu perak e noter a^x delvad ur gwerc'hel x dre f , a lenner "a mac'h x ".

Neuze an *duvnami~* — ar *mac'h* — zo disoc'h un araezad, ur gevreizhenn vac'hel. Gwelet hon eus penaos e saveler *duvnami~* ur regenn eun : berniañ a reer un

anvevennad regennoù (pe c'hoazh pikoù) da amparañ ur c'harrez (degasomp da soñj ivez e talvez Br. *mac'h* kement ha "kresk, berniadur" gant un arster "galloud, gwask, mac'homerezh"). Ar mac'hañ eo ar gwezhiad oc'h araezañ kaout ar mac'h hag e vuzul ar mac'had diwar-bouez ur mac'her arloet ouzh ur mac'hed.

Bremañ e c'hellomp gwelout penaos kenedc'heriañ Gl. *idempotent*. Keal zo eus ur mac'hañ embreget war un niver o tisoc'hañ gant an un niver, eleze gant an un mac'h, pa arredoer an niñvadenn. Kinnig a ran enta Br. **kemac'h** g. & aa. evit Gl. *idempotence & idempotent*.

Mar disoc'her gant ur mac'h(ad) mannel evit ur mac'her n kevan bennak par da 1 pe brasoc'h eget 1, eleze $x^n = 0$, $n \geq 1$ e c'haller lavarout ez eo an elfenn x -se kuit a "mac'h", hep mac'h. E se e kinnigan Br. **anvac'h** g. & aa. evit Gl. *nilpotence & nilpotent*. Evit ar Gl. *nilradical* e kinnigan Br. **bonad(où) mann** (ned eo ket ret kaout un termen unel amañ), pa'z eo un teskad amparet gant bonadoù mann. Kounañ e talvez *n-vonañ* kement ha diren un niver d'ar bon n , eleze jediñ an niver a zo e *n-vac'had* par dezhañ. E se udb. evel **mannvon* n'en deus ster ebet. Evit a sell hon c'hudenn ez eo mann ar boned ha \leftarrow (A) ar bonadoù.

(GE – 14 07 96)

[Da geñver ur bellgomzadenn d'an 11 07 96 e tisklerie YBAN bezañ devredet da zilezel e ginnigadennoù Br. **kemac'h**, **anvac'h** pa na zec'herient ket elfennoù a-walc'h eus ar c'healioù "idempotence, nilpotence".]

Distreiñ a ran da boent loc'hañ va lizher a'n 26 11 94.

Un degouezh na 'm boa ket meneget. Ur skouer anezhañ eo an div frazenn oc'h ober anv eus an un divoud, lakaomp "Hemon" pa 'm eus kroget d'ober gantañ : "[...] Hemon ; *an kez Hemon* [...]". Anaout a reer amañ arver an *diskouezell dregarvezat* (sl. G; PENNAOD, "krKn. *keth*, *ke-*, krBr. *quez*", *Al Liamm* 142, 1970, pp. 402-411 ; KIS-440, La-10, pp. 148 hh.). Dezhannomp :

- a) e diarsell steuñvenn ar prezeg, ez eus div reveziadenn eus an hanc'her Hemon :
- b) e diarsell ar werc'helezh, un ergeñverenn hepken, an den HEMON.

Alese e komzer eus :

amgended ar reveziadennoù (*amgen* "o revout a-ziforc'h") ;

unded an ergeñverenn (*dre* an div reveziadenn eus an hanc'her Hemon ez ambreder an *un* den HEMON).

Tremenomp bremañ e tachenn ar Jedoniezh. Ent arnodel, kemeromp un arroud ma vo reveziat div wech an unanenn : “[...] 1 [...] 1 [...]” ha klaskomp e zebrannañ diwar-bouez an un rummennoù ha diaraok.

~ Merzhomp da gentañ emañ ezvevennet ar werc'helezh ved, eleze nep ergeñverenn (ved) ;

~ 1 hag 1 zo div unanenn “ hevelep ”. A betore hevelepted avat ? N'eur ket evit o lavarout *treiün* dre benn m'emañ ezvevennet an ergeñverenn ved, amplegad an dreüinded. O lavaret 'm boa *kevun* o vezañ ma'z int war un dro *amgen* (o revout a-ziforc'h) ha *hevelep* ent doareadel. Kevun, ya met n'eo ket a forzh petore kevunded : ne gomzor ket amañ a *gevunded darnel* savelet *dre gantouezañ* evel an hini a stader etre div werc'henn ved (daou c'hevell, h.a.), met a *gevunded hollel* savelet *dre berzh dezv*. Seurt kevunded dibarek estren d'ar werc'helezh ved a reer anezhi ivez ar *parder*. Lavarout a reer ez eo *par* 1 hag 1 (eleze *kevun hollel dre zezv*).

~ Un arouez eo 1. An arouez a zespizer evel araez da ambredañ un *ergeñverenn* : pa lavaran “ 1 (den) ” ez eo an ergeñverenn un niver er bed ; pa skrivan 1 er Jedoniezh ned a mui an ergeñveriñ d'ar bed, ned a ket pelloc'h eget ar meizad. A *ergeñverad* e komzez-te hag azas eo, sl. KIS-343, La-08, pp. 331-332 : “Evel ma'z eo an *ergorad* enmanus d'an emouezañ e ve an *ergeñverad* enmanus d'ar yezh ” – hag ar yezh amañ eo ar Jedoniezh.

Gwelout a reomp eno oc'h eskoriñ un urzh all a hennadoù — en o zouez ar *parder* — hollekoc'h : ur mod nevez a *werc'helezh*.

Etre an div reveziadenn Hemon ha Hemon ez eus kevunded derc'hel, kevunded etre derc'henoù ; kevunded derc'hel zo ivez etre an div reveziadenn 1 hag 1. Pelloc'h ned a ket ar voutinded avat. Rak adal ma vez kel a werc'helezh e tigor un islonk etre an daou goublad dre berzh m'emañ steuziet ar werc'helezh ved diouzh ar Jedoniezh. Hogen al liyor ne chom ket vak, rak gwerc'h an dezvañ jedoniel zo pennaenn ur werc'helezh all disheñvel diouzh ar werc'helezh ved. Nad eo ket dec'havaelet dre gantouezañ un *eno-endeo* o tennañ e werc'h eus an traoù, met dispaket dre un dezvañ o reiñ gwerc'h d'an ergorennoù spesadel ez eo ergeñveradoù an arouezioù jedoniel. Ar *werc'helezh jedoniel* eo, stignet war un doareadelezh (etre an derc'henoù 1 hag 1 ez eus *kevunded hollel*) hag ur gementadelezh (etre ar gwerc'henoù jedoniel ez eo

ergeñveradoù an arouezioù 1 hag 1 ez eus *amgended* kevaraez da skoulmañ darempredoù dezvel, daveadurioù ha niñvadurioù).

Distroomp war geal ar *gevunded jedoniel*. Graet hon eus anezhi *kevunded hollel, dezvel*, disheñvel enta diouzh ar *gevunded ved, darnel, kantouezat*. Ur stirann a garfen ardeurel dezhi hag e soñjan e Br. **kez**. Dezrannomp :

~ er werc'helezh ved e verk *an kez* amgended reveziadennoù an derc'henn (en derc'helezh enta) hag unded an ergeñverenn (er werc'helezh ved enta) ;

~ er werc'helezh jedoniel emañ a-geñver amgended an unanennoù (e kement ha ma'z int derc'hennoù o revout a-ziforc'h) ha parder an unanennoù (e kement ha ma'z int gwerc'hennoù jedoniel).

Va aters eo hemañ : ha spletus (hep arvar a vesk ivez) e ve ober gant (*an*) *kez* da verkañ ur reveziadenn eus un derc'henn jedoniel a-geñver gant ur reveziadenn gent ? Hep mar en devo YBAN komprenet emañ war va spered kudenn ar c'hevatal brezhonek da reiñ da Gl. *idempotence*.

“ Keal zo eus ur mac'hañ embreget war un niver o tisoc'hañ gant an un niver.”
Eleze : $a^n = a$. Etre an **a** kentañ, a rin amañ **a** enank anezhañ, hag an eil, an **a** ec'hank, ez eus arloet un dezv diabarzh, un niñvadur etre gwerc'hennoù jedoniel. An **a** ec'hank zo *an un a* hag an **a** enank. Merkomp e talvez *an un* amañ kement hag *amgen ha par*.

Mar divizer arloañ da *an kez* ar rikladur ster a zo eus an daouad :

- amgended (an derc'hennoù o liesrevout) — unded (an ergeñverenn er werc'helezh ved)

d'an daouad :

- amgended (an unanennoù evel derc'hennoù o liesrevout) — parder (an unanennoù er werc'helezh jedoniel),

e lavarer : an **a** ec'hank zo *an kez a* hag an **a** enank. Hag oc'h adkemer lavarenn YBAN :

“ Keal zo eus ur mac'hañ embreget war un niver o tisoc'hañ gant an kez niver.”

Alese, keal an *idempotence* a c'hallfed dec'heriañ Br. **keztrevac'h** (an *kez* niver kavet goude *tremen dre vac'hañ*).

Da heul, e ve kenderc'heriet Gl. *nilpotence* dre Br. **manndrevac'h** (*mann* kavet goude *tremen dre vac'hañ*).